

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**COME2ART: Introducing a collaborative scheme between artists & community members fostering
life skills development and resilience through creative placemaking**

Contract number: 2020-1-EL01-KA227-ADU-094692

Erasmus + project, Partnerships for Creativity

«Ένα πρόγραμμα ανάπτυξης δεξιοτήτων ζωής μέσω των τεχνών
στο πλαίσιο της δημιουργικής βελτίωσης του δημόσιου χώρου»

This publication has been produced with the financial support of the Erasmus+ Programme of the European Commission. The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the author(s), and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Ενότητα 7

Πρωθώντας τη συμμετοχή των πολιτών μέσα από πρωτοβουλίες ανάπτυξης της κοινότητας βασισμένες στην τέχνη

Εισαγωγή

Προτού οι εμπλεκόμενοι καλλιτέχνες αναλάβουν ενεργό και ηγετικό ρόλο ως μέσο δημιουργικής ανθεκτικότητας σε τοπικό επίπεδο, θα πρέπει πρώτα να εκπαιδευτούν και να εξοικειωθούν με την έννοια της εμπλοκής της κοινότητας, τη σημασία της και πώς μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την τέχνη και τη δημιουργική βελτίωση του δημόσιου χώρου. Όταν εστιάζεις σε κοινωνικές προκλήσεις, ευκαιρίες μετακίνησης, θέματα ασφάλειας, κρίσεις δημόσιας υγείας ή άλλα ζητήματα που έχουν αντίκτυπο στον τρόπο που ένας τόπος επηρεάζει τη ζωή των κατοίκων, οι τέχνες θα πρέπει να είναι ένα από τα εργαλεία που σκέφτεσαι να χρησιμοποιήσεις. Η κεντρική ιδέα αυτού του κεφαλαίου είναι οι καλλιτέχνες, οι σχεδιαστές ή οι καλλιτεχνικοί οργανισμοί να διαδραματίζουν έναν ρόλο στη διαμόρφωση της κοινότητας.

Η ενότητα αυτή έχει σκοπό να προσφέρει μία εισαγωγική αναφορά σε καλλιτέχνες και εργαζόμενους στον χώρο του πολιτισμού για τρόπους χρήσης της τέχνης στην κοινωνική σφαίρα και πιο συγκεκριμένα, να περιγράψουν τον ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι πρωτοβουλίες βασισμένες στην τέχνη στην προώθηση συμμετοχής των πολιτών και στην ενδυνάμωση κοινοτήτων να αντιμετωπίσουν προκλήσεις και να επιλύσουν δύσκολα θέματα. Η ενότητα αυτή αποτελείται από δύο κεφάλαια.

Κεφάλαιο 7.1: Ορισμοί εννοιών

Το πρώτο κεφάλαιο επιχειρεί να δώσει έναν εισαγωγικό ορισμό των βασικών όρων που επιχειρεί να επεξηγήσει αυτή η ενότητα.

Τα κεφάλαια περιλαμβάνουν:

- Συμμετοχή της κοινότητας
- Κοινότητα
- Τέχνη
- Σημασία της συμμετοχής της κοινότητας

Κεφάλαιο 7.2: Συμμετοχή της κοινότητας μέσω της τέχνης

Το κεφάλαιο αυτό δίνει στους καλλιτέχνες και στους εργαζόμενους στον τομέα του πολιτισμού μία συνοπτική κατανόηση των χαρακτηριστικών που θα πρέπει να έχουν όλα τα project τα οποία βασίζονται στην τέχνη και προωθούν την εμπλοκή της κοινότητας και πώς αυτή μπορεί να επιτευχθεί.

Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει:

- Χαρακτηριστικά της τέχνης που εμπλέκεται με την κοινότητα
- Πώς μπορούν οι καλλιτέχνες να ενδυναμώσουν κοινότητες χρησιμοποιώντας πρωτοβουλίες με βάση την τέχνη

Τα μαθησιακά αποτελέσματα της ενότητας αυτής είναι:

- Εξοικείωση με τους όρους
- Κατανόηση της σημασίας της συμμετοχής της κοινότητας
- Κατανόηση και εφαρμογή πρωτοβουλιών για την ενδυνάμωση κοινοτήτων

Αξιολόγηση

Το επίπεδο επίτευξης των μαθησιακών στόχων θα αξιολογηθεί μέσα από:

- Ερωτηματολόγια
- Ομαδική συζήτηση
- Συνέντευξη 1 προς 1 με τον καλλιτέχνη-εκπαιδευτή
- Αξιολόγηση των δημιουργικών αποτελεσμάτων που απορρέουν από τη μαθησιακή διαδικασία

Κεφάλαιο 7.1: Ορισμοί Εννοιών

Εισαγωγή

Αρχικά, πρέπει να αποσαφηνιστεί ότι η ενδυνάμωση της κοινότητας, η προώθηση της ενεργούς ιδιότητας του πολίτη που οδηγεί στην κοινωνική συνοχή και δημιουργεί ανθρώπινο και κοινωνικό κεφάλαιο αποτελεί τον τελικό σκοπό των επονομαζόμενων πρωτοβουλιών με βάση την εκπαίδευση. Ο ρόλος της τέχνης και της δημιουργικής βελτίωσης του δημόσιου χώρου πρέπει να γίνεται αντιληπτός ως εργαλείο που θα χρησιμοποιηθεί για την επίτευξη της προαναφερόμενης ενδυνάμωσης της κοινότητας.

7.1.1. Συμμετοχή της κοινότητας

Σύμφωνα με τη Μη Κυβερνητική Οργάνωση Americans for the Arts, η συμμετοχή της κοινότητας ορίζεται ως η ενεργή αφοσίωση ατόμων να συμμετέχουν και να συνεισφέρουν στη βελτίωση της γειτονιάς, της κοινότητας, της μικρής ή της μεγάλης πόλης όπου ζουν και είναι σημαντική για τις υγιείς κοινότητες και μία υγιή δημοκρατία¹. Με πιο απλά λόγια, η συμμετοχή της κοινότητας είναι η διαδικασία ενεργούς εμπλοκής και συμμετοχής με άτομα, ομάδες, οργανισμούς και ενδιαφερόμενα μέρη σε διάφορες δραστηριότητες, αποφάσεις και πρωτοβουλίες που επηρεάζουν τη ζωή, την ευημερία και το περιβάλλον στο οποίο ζουν. Αποτελεί μία συμμετοχική προσέγγιση που έχει σκοπό να δημιουργήσει στενές σχέσεις, να ενισχύσει τη συνεργασία και να ενδυναμώσει άτομα να έχουν λόγο για ζητήματα τα οποία τους αφορούν και να επιτύχουν μακροπρόθεσμα και βιώσιμα αποτελέσματα.

¹ https://www.americansforthearts.org/sites/default/files/2008_NAPR_full_report.PDF p.5

7.1.2. Κοινότητα

Ο όρος «κοινότητα» αποτελεί έναν ευρύ όρο που χρησιμοποιείται για να ορίσει ομάδες ατόμων, είτε πρόκειται για ενδιαφερόμενα μέρη, ομάδες συμφερόντων ή ομάδες πολιτών. Μία κοινότητα μπορεί να είναι είτε γεωγραφική τοποθεσία (κοινότητα τόπου), κοινότητα παρόμοιου ενδιαφέροντος (κοινότητα πρακτικής) ή μία κοινότητα ένταξης ή ταυτότητας όπως μία βιομηχανία ή αθλητική λέσχη².

Η «συμμετοχή της κοινότητας» είναι, ως εκ τούτου, μία στρατηγική διαδικασία με τον συγκεκριμένο στόχο να εργαστεί με συγκεκριμένες ομάδες ατόμων, είτε αυτές συνδέονται με τη γεωγραφική τοποθεσία, ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον ή σχέση για να αναγνωρίσουν και να αντιμετωπίσουν ζητήματα που επηρεάζουν την ευημερία τους³.

7.1.3 Τέχνη

Ο όρος «τέχνη» χρησιμοποιείται για αναφορά στο μεγάλο εύρος καλλιτεχνικών κλάδων και εκφράσεων που περιλαμβάνουν χορό, μουσική θέατρο, εικαστικές τέχνες και media art (τέχνη που βασίζεται στα τεχνολογικά μέσα), στη μεταφορά λογοτεχνικών κειμένων σε άλλη μορφή (literary art), παραδοσιακές και λαογραφικές τέχνες όπως επίσης και πολιτισμικοί πόροι και υποδομές που περιλαμβάνουν ατομικούς καλλιτέχνες, ιδρύματα σχετικά με τον πολιτισμό, οργανισμούς που στηρίζουν τις τοπικές τέχνες, όσους παρουσιάζουν και προωθούν την τέχνη⁴.

Οι τέχνες μπορούν και πράγματι διαδραματίζουν μοναδικό ρόλο στη προώθηση της συμμετοχής των πολιτών δημιουργώντας νέους τρόπους θέασης ενός ολόεντα και περισσότερο περίπλοκου κόσμου και δίνοντας τον δημιουργικό χώρο στον

² <https://www.deeca.vic.gov.au/communities-and-regions/community-charter>

³ <https://aese.psu.edu/research/centers/cecd/engagement-toolbox/engagement/what-is-community-engagement>

⁴ https://www.americansforthearts.org/sites/default/files/2008_NAPR_full_report.PD.p.5

οποίο μπορούν να αντιμετωπιστούν δύσκολα ζητήματα και οι λύσεις να πάρουν σάρκα και οστά.

7.1.4 Γιατί είναι σημαντική η συμμετοχή της κοινότητας;

Για την πολυπλοκότητα των ζητημάτων σε κάθε κοινότητα, όπου οι παραδοσιακές προσεγγίσεις αποδείχθηκαν μη αποτελεσματικές, αν όχι μη-συμπεριληπτικές στον πιο ακραίο βαθμό, η συμμετοχή της κοινότητας βοηθά στην καλύτερη κατανόηση των αναγκών και φιλοδοξιών της κοινότητας. Οι επικοινωνιακές σχέσεις μεταξύ των κοινοτήτων και των θεσμών της κυβέρνησης καθιστούν τη συμμετοχή στην κοινότητα όχι μόνο επιθυμητή, αλλά απαραίτητη και ζωτική καθώς είναι πιθανό να οδηγήσει σε πιο δίκαιες, βιώσιμες δημόσιες αποφάσεις και να βελτιώσει τη ζωτικότητα των τοπικών κοινοτήτων.

Όπως αναφέρεται «Η συμμετοχή της κοινότητας είναι σημαντική καθώς αναλαμβάνει δράση για να επηρεάσει ενδιαφερόμενα μέρη με κυβερνητική, πολιτική ή χρηματοδοτική δύναμη για εφαρμογή δημόσιων project και πολιτικών (policies) που κατά κύριο λόγο βοηθούν ατομικές κοινότητες και επιφέρουν κοινωνική αλλαγή»⁵.

Σύμφωνα με τον Allan Bassler⁶ μία διαδικασία που εμπλέκει τους πολίτες:

- Ενισχύει την πιθανότητα τα project ή οι λύσεις να είναι ευρέως αποδεκτά. Οι πολίτες που συμμετέχουν στις διαδικασίες αυτές δείχνουν σημαντική αφοσίωση στην υλοποίηση των εν λόγω project.

⁵ <https://granicus.com/blog/why-is-community-engagement-important/>

⁶ Bassler, A. et al., "[Developing Effective Citizen Engagement: A How-to Guide for Community Leaders](#)." Center for Rural Pennsylvania, 2008. p. 6

- Δημιουργεί πιο αποτελεσματικές λύσεις. Αντλώντας εγχώρια γνώση από μία πολυποίκιλη ομάδα δημιουργεί λύσεις που είναι πρακτικές και αποτελεσματικές.
- Βελτιώνει τη γνώση και τις δεξιότητες των πολιτών στην επίλυση προβλημάτων. Οι συμμετέχοντες μαθαίνουν σε βάθος για τα ζητήματα. Η περισσότερη γνώση τους επιτρέπει να δουν πολλαπλές πλευρές του προβλήματος. Οι πολίτες μπορούν να εξασκήσουν τις δεξιότητες επικοινωνίας και λήψης αποφάσεων.
- Ενδυναμώνει και ενσωματώνει άτομα με διαφορετικό υπόβαθρο. Άτομα που αισθάνονται ότι τα αγνοούν μπορούν να έχουν μεγαλύτερο έλεγχο της ζωής και της κοινότητάς τους. Όταν άτομα από διαφορετικές περιοχές της κοινότητας συνεργάζονται, συχνά κατανοούν ότι έχουν πολλά κοινά. Όταν συμπεριλαμβάνονται όλες οι φωνές, συνήθως περιθωριοποιημένες ή φωνές που τις παραβλέπουν ενδυναμώνονται ενεργά στην κοινότητά τους να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή τους.
- Δημιουργεί τοπικά δίκτυα μελών της κοινότητας. Όσο περισσότεροι άνθρωποι γνωρίζουν τι συμβαίνει και είναι πρόθυμοι να εργαστούν για έναν συγκεκριμένο στόχο, τόσες περισσότερες πιθανότητες έχει η κοινότητα να είναι επιτυχής στην επίτευξη των στόχων της.
- Δημιουργεί πολλαπλές ευκαιρίες για συζήτηση προβληματισμών. Οι τακτικές, συνεχείς συζητήσεις δίνουν την ευκαιρία στους ανθρώπους να εκφράσουν προβληματισμούς προτού αυτοί γίνουν πολύ μεγάλοι ή βγουν εκτός ελέγχου.
- Ενισχύει την εμπιστοσύνη στους κοινοτικούς οργανισμούς και στη διακυβέρνηση. Η συνεργασία επιφέρει επικοινωνία και κατανόηση. Γνωρίζοντας τι μπορούν ή τι δεν μπορούν να κάνουν η κυβέρνηση, οι πολίτες της κοινότητας, οι ηγέτες και οι οργανισμοί ενδέχεται να βοηθήσει στη μείωση μελλοντικών συγκρούσεων.

Κεφάλαιο 7.2: Συμμετοχή της κοινότητας μέσω των τεχνών

Εισαγωγή

Η προώθηση της συμμετοχής των πολιτών μέσω των πρωτοβουλιών ανάπτυξης της κοινότητας με βάση τις τέχνες αποτελεί μία δυναμική προσέγγιση για την προώθηση της ανάπτυξης της κοινότητας, την ενθάρρυνση της ενεργούς συμμετοχής και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Αξιοποιώντας τις τέχνες, τον πολιτισμό και τη δημιουργικότητα, τέτοιες πρωτοβουλίες μπορούν να αντιμετωπίσουν διάφορες προκλήσεις με τις οποίες έρχονται αντιμέτωπες οι κοινότητες και να συνεισφέρουν στη γενικότερη ευημερία τους. Οι καλλιτέχνες και οι καλλιτεχνικοί οργανισμοί προωθούν τη συμμετοχή των πολιτών μέσω των τεχνών φέρνοντας κοντά τους ανθρώπους ώστε να κατανοήσουν και να διευθετήσουν περίπλοκα ζητήματα και βάζοντας το κοινό να συμμετέχει με πιο ουσιαστικούς τρόπους μέσω της δημιουργικής εμπειρίας⁷.

Εκείνο που μπορεί να περιγράψει καλύτερα τη διασύνδεση μεταξύ των πρωτοβουλιών με βάση την τέχνη και την ενίσχυση της κοινότητας είναι ο όρος *socially engaged art* (τέχνη κοινωνικής δέσμευσης). Ο όρος έχει τις απαρχές του στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και συλλέγει γνώση από άλλους κλάδους όπως η εθνογραφία, η ιστορία, η ανθρωπολογία, η κοινωνιολογία, η παιδαγωγική και η εκπαίδευση⁸. Οι καλλιτέχνες που επιθυμούν να εργαστούν με κοινότητες μπορούν να επωφεληθούν από τη γνώση που συγκεντρώθηκε από άλλους κλάδους, να διδαχθούν κάποια από τα εργαλεία και να τα εφαρμόσουν μέσω της τέχνης σε

⁷ https://www.americansforthearts.org/sites/default/files/2008_NAPR_full_report.PDF p. 5

⁸ Helguera Pablo, *Socially Engaged Art: A Materials and Techniques Handbook*, 2008 p.14

ουσιαστικές πρωτοβουλίες και project που μπορούν να επιλύσουν προκλήσεις που αντιμετωπίζει μία κοινότητα.

Η κοινότητα είναι μία λέξη που συχνά συνδέεται με την «τέχνη κοινωνικής δέσμησης». Ένα project τέχνης κοινωνικής δέσμησης όχι μόνο βασίζεται σε μία κοινότητα για την ύπαρξή του, αλλά τα εν λόγω project αποτελούν μηχανισμούς οικοδόμησης της κοινότητας.

7.2.1 Χαρακτηριστικά της τέχνης κοινωνικής δέσμησης

Σύμφωνα με τον Pablo Helguera⁹, η τέχνη κοινωνικής δέσμησης θα έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- **Την κοινωνική επαφή ως παράγοντα της ύπαρξής της:** εκείνο που κάνει την τέχνη κοινωνικής δέσμησης να διαφέρει από άλλες μορφές τέχνης, όπως η ζωγραφική που θα παρουσιαστεί σε ένα μουσείο, είναι η κοινωνική αλληλεπίδραση που αυτοαποκαλείται τέχνη. Ενώ δεν υπάρχει πλήρης συμφωνία ως προς το τι συνιστά μία ουσιαστική αλληλεπίδραση ή κοινωνική δέσμηση, εκείνο που χαρακτηρίζει την τέχνη κοινωνικής δέσμησης είναι η εξάρτησή της από την κοινωνική αλληλεπίδραση που μπορεί να οδηγήσει σε ευρύτερο κοινωνικό κίνητρο και να δημιουργήσει κοινωνική αλληλεπίδραση. Το μυστικό για ένα επιτυχημένο project βρίσκεται στην κατανόηση του κοινωνικού πλαισίου στο οποίο θα λάβει χώρα και πώς θα γίνει η διαπραγμάτευση με τους συμμετέχοντες ή με το εν λόγω κοινό. Όταν ένας καλλιτέχνης εισέλθει σε ένα από αυτά τα πλαίσια, εκείνος ή εκείνη έρχονται ξαφνικά αντιμέτωποι με πολύπλοκη και άγνωστη κοινωνική

⁹ Helguera Pablo, *Socially Engaged Art: A Materials and Techniques Handbook*, 2008

- δυναμική που εκφράζεται με όρους και πολιτισμικούς κώδικες διαφορετικούς από εκείνους που είναι συνηθισμένοι, διαφορετικά μπορεί να οδηγήσει σε άσχημη εμπειρία και για καλλιτέχνες και για συμμετέχοντες.
- **Δημιουργία κοινωνικού κεφαλαίου:** Τα project με βάση την τέχνη πολλές φορές περιλαμβάνουν συνεργασία και ομαδική εργασία. Γεφυρώνοντας τα μέλη της κοινότητας ώστε να εργαστούν σε κοινές δημιουργικές προσπάθειες, οι σχέσεις ενδυναμώνονται και διαμορφώνονται κοινωνικοί δεσμοί. Το αυξημένο αυτό κοινωνικό κεφάλαιο βοηθά στην καλύτερη συνεργασία και την αμοιβαία στήριξη μεταξύ των κατοίκων.
  - **Αντιμετωπίζοντας τοπικά ζητήματα:** Οι πρωτοβουλίες ανάπτυξης της κοινότητας πολλές φορές έχουν στόχο να αντιμετωπίσουν συγκεκριμένες τοπικές προκλήσεις, όπως παρακμιακές περιοχές, έγκλημα ή οικονομικές ανισότητες. Με την εμπλοκή καλλιτεχνών και μελών της κοινότητας στη διαδικασία, οι πρωτοβουλίες αυτές μπορούν να δημιουργήσουν καινοτόμες λύσεις και προσεγγίσεις για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των εν λόγω ζητημάτων.
  - **Εκπαίδευση και ανάπτυξη δεξιοτήτων:** Τα καλλιτεχνικά προγράμματα μπορούν να λειτουργήσουν ως πλατφόρμες μάθησης και ανάπτυξης δεξιοτήτων. Εργαστήρια, τάξεις και ευκαιρίες mentoring μπορούν να εξοπλίσουν τα μέλη της κοινότητας με νέες δυνατότητες και να ενισχύσουν την αυτοπεποίθησή τους, δημιουργώντας πιο ενεργούς πολίτες που συμμετέχουν.
  - **Εγκώμιο της πολιτισμικής ταυτότητας:** Όταν επαινούμε και εγκωμιάζουμε την τοπική πολιτιστική κληρονομιά μέσω πρωτοβουλιών βασισμένων στην τέχνη ενσταλάζεται υπερηφάνεια και μία αίσθηση ταυτότητας στους πολίτες. Η διατήρηση των πολιτισμικών παραδόσεων και της ιστορίας ενισχύει τη δομή της κοινότητας και ενθαρρύνει την ενεργή εμπλοκή της σε τοπικά ζητήματα.

- **Ενίσχυση δημόσιων χώρων:** Η μεταμόρφωση δημόσιων χώρων μέσω της τέχνης μπορεί να δώσει νέα πνοή σε παραμελημένες περιοχές κάνοντας τις πιο ελκυστικές και με έμπνευση. Αυτό με τη σειρά του ενθαρρύνει τα μέλη της κοινότητας να χρησιμοποιήσουν και να φροντίζουν αυτούς τους χώρους, προωθώντας μία αίσθηση κυριότητας και ευθύνης.
- **Μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα:** εμπλέκοντας την κοινότητα στον σχεδιασμό και στην εκτέλεση των εν λόγω πρωτοβουλιών, υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα να επιτευχθεί μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα. Οι πολίτες έχουν περισσότερες πιθανότητες να φροντίσουν τις αλλαγές που επέρχονται από τα project αν έχουν την αίσθηση κυριότητας και σύνδεσης μαζί τους.
- **Εστίαση στη διαδικασία και στις ιδιαιτερότητες κάθε τόπου:** Στην περίπτωση της τέχνης κοινωνικής δέσμευσης, είναι η ίδια η διαδικασία – το επιπρόσθετο της εργασίας – που είναι κοινωνικό. Δεν μας ενδιαφέρει τόσο το αποτέλεσμα. Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε γιατί δρούμε και να μάθουμε πώς μπορούμε να δράσουμε με τρόπο αποτελεσματικό. Η υλική φύση του έργου τέχνης είναι προαιρετική και τις περισσότερες φορές, μάλιστα, είναι εφήμερη. Οι καλλιτέχνες πρέπει να κατανοήσουν την πολυπλοκότητα της κοινότητας με την οποία θα εργαστούν, πώς να φέρνουν ανθρώπους κοντά ώστε να δημιουργούν αυτούς τους κοινωνικούς δεσμούς που μπορούν να υποσχεθούν μακροπρόθεσμο κοινωνικό αντίκτυπο και κοινωνική αλλαγή. Ο στόχος των project τέχνης κοινωνικής δέσμευσης είναι να γίνουν μία πλατφόρμα ή ένα δίκτυο για τη συμμετοχή άλλων, ώστε τα αποτελέσματα του project να διαρκέσουν περισσότερο από την εφήμερη παρουσίασή του.
- **Ενσωμάτωση και συμμετοχή:** Οι πρωτοβουλίες βασισμένες στην τέχνη μπορούν να σχεδιαστούν με τρόπο που θα ενθαρρύνει τη συμμετοχή πολυποίκιλων μελών της κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων ατόμων κάθε ηλικίας, υπόβαθρου και ικανοτήτων. Η ενσωμάτωση αυτή προωθεί την

αίσθηση της κυριότητας και του ανήκειν μεταξύ των μελών της κοινότητας, καθιστώντας πιο πιθανή τη συμμετοχή τους στο project.

Ένας παράγοντας της τέχνης κοινωνικής δέσμευσης που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι η επέκτασή της ώστε να συμπεριλάβει συμμετέχοντες εκτός των κύκλων της τέχνης και του καλλιτεχνικού κόσμου. Αποτελεί μία συμμετοχική διαδικασία όπου ζητείται από διάφορες ομάδες ανθρώπων να συμμετέχουν είτε με φυσική παρουσία είτε με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και άλλες διαδικτυακές πλατφόρμες. Έπειτα από αυτή την αρχική αλληλεπίδραση, οι χώροι εισέρχονται σε μία διαδικασία αυτο-αναγνώρισης, κυριότητας και εξέλιξης με βάση τα ενδιαφέροντα και τις ιδέες της ομάδας.

Το σημαντικό για τους καλλιτέχνες όταν πρόκειται να εργαστούν με διαφορετικές ομάδες ανθρώπων σε project τέχνης κοινωνικής δέσμευσης είναι η επίγνωση πώς αναδύονται τα διαπροσωπικά σενάρια και πώς κάποια από αυτά μπορούν να διαπραγματευτούν αναπτύσσοντας καλύτερη κατανόηση των αναγκών και των ενδιαφερόντων των εμπλεκόμενων μερών.

- **Πρώθηση του διαλόγου και της κατανόησης:** Η τέχνη μπορεί να λειτουργήσει ως μέσον για ανοιχτές συζητήσεις επί διαφόρων θεμάτων, συμπεριλαμβανομένων και ευαίσθητων θεμάτων. Τα μέλη της κοινότητας μπορούν να συμμετέχουν σε διαλόγους μέσω των καλλιτεχνικών εκθέσεων, των παραστάσεων ή γεγονότων αφήγησης ιστορικών, προωθώντας την ενσυναίσθηση, την κατανόηση και τη συνεργασία.

Εν κατακλείδι, οι πρωτοβουλίες ανάπτυξης της κοινότητας με βάση τις τέχνες έχουν τη δυναμική να δημιουργήσουν μακροπρόθεσμο θετικό αντίκτυπο προωθώντας τη συμμετοχή των πολιτών, ενισχύοντας την αίσθηση της κοινότητας και αντιμετωπίζοντας τοπικές προκλήσεις με καινοτόμους τρόπους. Οι

πρωτοβουλίες αυτές ενδυναμώνουν τα άτομα να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο στη διαμόρφωση του μέλλοντος της γειτονιάς και των πόλεών τους.

7.2.2. Πώς οι καλλιτέχνες μπορούν να ενδυναμώσουν τις κοινότητες χρησιμοποιώντας πρωτοβουλίες βασισμένες στις τέχνες

Η τέχνη και ο πολιτισμός αποτελούν σημαντικά στοιχεία στον σχεδιασμό και στην ανάπτυξη της κοινότητας. Η εργασία με τους καλλιτέχνες μπορεί να βοηθήσει στη βελτίωση της συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών στον σχεδιασμό με πολλαπλούς τρόπους και να συμβάλλει στα σχέδια και στην ανάπτυξη που εκπροσωπούν και υπηρετούν τους ανθρώπους που ζουν σε μία κοινότητα.

Σύμφωνα με τον κυβερνητικό οργανισμό National Endowment for Arts¹⁰, οι καλλιτέχνες επιτυγχάνουν την επονομαζόμενη συμμετοχή της κοινότητας για τους παρακάτω λόγους:

Οι καλλιτέχνες φέρνουν τους ανθρώπους σε συζήτηση: Στη συμμετοχή και την ανάπτυξη της κοινότητας, υπάρχει μία κατανοητή ανάγκη και επιθυμία να λάβουμε γνώσεις από ανθρώπους που ζουν και εργάζονται στην ίδια την κοινότητα. Τα σχέδια της κοινότητας έχουν περισσότερες ευκαιρίες να είναι χρήσιμα, ισότιμα και υγιή αν οι άνθρωποι που πράγματι ζουν στην κοινότητα εκπροσωπούνται στη διαδικασία σχεδιασμού. Οι καλλιτέχνες μπορούν να βοηθήσουν τους διοργανωτές και όσους σχεδιάζουν τις τέχνες να μεταμορφώσουν τις συναντήσεις που γίνονται για την κοινότητα από συναντήσεις με χαμηλή συμμετοχή σε ευχάριστες συναντήσεις με συμμετοχή που προσκαλούν τη συμμετοχή με τη μεγαλύτερη ποικιλία και συνεισφορά.

¹⁰ Laura Zabel, How to do Creative Placemaking, National Endowment for the Arts, 2017, p.13

Οι καλλιτέχνες μπορούν να δουν παραπέρα: Οι καλλιτέχνες μπορούν να βοηθήσουν τους ανθρώπους να οπτικοποιήσουν το πιθανό μέλλον για ένα μέρος, σχεδιάζοντας διαδικασίες χωροταξίας ώστε να μεταφράσουν τις ελπίδες και τα όνειρά τους σε πολιτικές και δράση. Σε συνεργασία με υπεύθυνους ανάπτυξης κοινότητας και ιστορικής συντήρησης, οι τοπικοί καλλιτέχνες κατέστησαν δυνατό να εδραιώσουν τον εαυτό τους ως βασικοί συνεργάτες και σύμμαχοι, χρησιμοποιώντας τις δημιουργικές δεξιότητές τους για να βάλουν τους συνανθρώπους τους να φανταστούν το πιθανό μέλλον για το κτίριο και την κοινότητα.

Οι καλλιτέχνες τονίζουν και υποστηρίζουν το υπάρχον ενεργητικό: Ορισμένες φορές τα μεγάλα project ανάπτυξης εφαρμόστηκαν χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο πιθανός εκτοπισμός των ανθρώπων από το περιβάλλον τους. Κατά βάση, οι πόλεις και οι υπεύθυνοι χωροταξίας αναγνωρίζουν ότι η προσέγγιση αυτή δεν ήταν ισότιμη και πλέον αναζητούν νέους τρόπους εφαρμογής της χωροταξίας που ενθαρρύνει την ανάπτυξη χωρίς τον εκτοπισμό. Οι καλλιτέχνες μπορούν να βοηθήσουν τους υπεύθυνους χωροταξίας να αναπτύξουν project τα οποία στηρίζουν και εγκωμιάζουν τις μοναδικές και σημαντικές δυνάμεις της κοινότητας που εφαρμόζονται ήδη.

Οι καλλιτέχνες μπορούν να πρωτοτυπήσουν και να πειραματιστούν: Εκτός από τη βοήθεια προς τους ανθρώπους να δουν ότι τα πράγματα μπορούν να είναι διαφορετικά ή καλύτερα στην κοινότητά τους, οι καλλιτέχνες είναι καλοί «στην πράξη» - προχωρούν σε μικρά πειράματα που βοηθούν να δοκιμαστούν νέες ιδέες. Πολλές φορές οι διοργανωτές κοινότητας και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη είναι εύλογα εστιασμένοι στην προσπάθειά τους να σταματήσουν άσχημα γεγονότα να συμβαίνουν σε μία γειτονιά, που μπορούν να οδηγήσουν σε μία ατμόσφαιρα

δυσπιστίας μεταξύ των υπευθύνων χωροταξίας και των κατοίκων. Παράλληλα με τη στήριξη της εργασίας αυτής για τη διακοπή της εφαρμογής της άνισης ή της κακοσχεδιασμένης ανάπτυξης, οι καλλιτέχνες μπορούν επίσης να βοηθήσουν τους διοργανωτές και τις ομάδες της γειτονιάς να σηματοδοτήσουν τη θέση τους, να εκφράσουν τη φωνή τους και να επιφέρουν την αλλαγή με παραγωγικούς, δημιουργικούς τρόπους.

Οι καλλιτέχνες αποτελούν μέρος της κοινότητας: Οι καλλιτέχνες βρίσκονται σε κάθε γειτονιά, σε κάθε τετράγωνο. Οι καλλιτέχνες είναι άνθρωποι που γνωρίζουν το μέρος, αγαπούν το μέρος και θα χρησιμοποιήσουν τη δημιουργικότητά τους για να αξιοποιήσουν το δυναμικό και τις ευκαιρίες τους. Μία πρόσκληση σε καλλιτέχνες να χρησιμοποιήσουν τις δημιουργικές δεξιότητές τους για να υποστηρίξουν τη γειτονιά τους μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη και εφαρμογή σχεδίων που είναι αυθεντικά, ζωντανά και αντανακλούν το από κοινού όραμα της κοινότητας

